

Prof. univ. dr. Veronica STOICA
Lector univ. dr. Laurențiu DRAGU

MOȘTENIREA LEGALĂ

Universul Juridic
București
-2012-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2012, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
STOICA, VERONICA

Moștenirea legală / Veronica Stoica, Laurențiu

Dragu. - București : Universul Juridic, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-782-0

I. Dragu, Laurențiu

347.65/.68(498)(075.8)

REDACTIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0731.121.218**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0733.673.555**
DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

ABREVIERI

alin.	alineatul
art.	articolul
CA	Curtea de Apel
Cas	Curtea de Casație
CC	Curtea Constituțională
CJ	Revista „ <i>Curierul judiciar</i> ”
C. civ.	Codul civil
C. fam.	Codul familiei
C. pr. civ.	Codul de procedură civilă
CD	Culegere de decizii
Col. civ.	Colegiul civil
C. S. J.	Curtea Supremă de Justiție
Dalloz	„ <i>Le Dalloz. Recueil</i> ”
Dec.	decizia
Dec. civ.	decizia civilă
Dec. de înd.	decizia de îndrumare
Dec. pen.	Decizia penală
Digesta	<i>Corpus juris civilis recognoverunt brevibusque adnotationibus criticis instructum ediderunt D. Alberstus et Mauritius Fratres Kriegelii</i> , ed. Stereotypa, pars prior, Lipsiae, 1865
ed.	ediția
etc.	etcaetera
HG	Hotărârea Guvernului României
<i>ibidem</i>	în același loc
I.C.C.J.	Înalta Curte de Casație și Justiție
<i>idem</i>	același autor
<i>infra</i>	mai jos
înch.	încheiere
jud.	Judecătoria
JN	„ <i>Justiția Nouă</i> ”
LGDJ	Librairie Generale de Droit de Jurisprudence

lit.	litera
LP	Revista „Legalitatea Populară”
M.Of.	Monitorul Oficial
Not.	Notariatul
n.n.	nota noastră
OG	Ordonanța Guvernului
op. cit.	opera citată
OUG	Ordonanța de urgență a Guvernului
p.	pagina
pct.	punctul
Plen T.S.	Plenul fostului Tribunal Suprem
Repertoriu 1952–1969; 1970–1975; 1975–1980; 1980–1985	<i>Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1952–1969; 1970–1975; 1975–1980; 1980–1985</i> , Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1970, 1976, 1982, 1987
RDC	„ <i>Revista de drept comercial</i> ”
RRD	„ <i>Revista Română de Drept</i> ”
RRDP	„ <i>Revista Română de Drept Privat</i> ”
PR	Revista „ <i>Pandectele Române</i> ”
s. civ.	secția civilă
s. com.	secția comercială
sent. civ.	sentința civilă
s.n.	sublinierea noastră
SCJ	Revista „ <i>Studii și Cercetări Juridice</i> ”
SDR	Revista „ <i>Studii de Drept Românesc</i> ”
s. pen.	secția penală
S.U.	Secțiile Unite
SUBB	Studia Universitatis „Babeș Bolyai”
supra	mai sus
T.	Tribunalul
T.B.	T.B.
T. jud.	Tribunalul județean
T.M.B.	Tribunalul Municipiului București

T. pop. rai.	Tribunalul popular raional
T. reg.	Tribunalul regional
T.S.	Tribunalul Suprem
vol.	volum

Titlul I

ASPECTE INTRODUCTIVE

CAPITOLUL I

NOȚIUNI GENERALE

§1. NOȚIUNEA DE MOȘTENIRE;
§2. FELURILE MOȘTENIRII

§1. NOȚIUNEA DE MOȘTENIRE

1.1. Definiție

Moștenirea, izvorâtă dintr-o necesitate obiectivă, fiind în dependență directă de formele de proprietate, de relațiile de producție ale sistemului economic al statului și abordând interesele unor părți largi ale populației, a fost și este cea mai importantă verigă a vieții sociale. De altfel, prin aceasta se și explică investiția instituției moștenirii cu statut constituțional în legislația noastră. Dar, cu privire la dreptul la moștenire, Constituția României, printr-o reglementare clară și concisă, prin însuși modul ei de formulare, prevede în art. 46 că „Dreptul la moștenire este garantat”¹. Atunci când prevede că dreptul la moștenire este garantat, Legea fundamentală are în vedere atât moștenirea legală,

¹ Dreptul la moștenire este garantat distinct și în alte texte constituționale europene, ca spre exemplu: în art. 14 alin. (1) din Legea Fundamentală pentru Republica Federală Germania se precizează că garantarea dreptului la moștenire se realizează în condițiile legii (a se vedea E. Focșeneanu, Legea Fundamentală pentru Republica Federală Germania, prezentare istorică, traducerea textelor din limba germană, Ed. All Educațional S.A., București, 1998, p. 38) sau în art. 42 alin. ultim din Legea Fundamentală a Republicii Italia, care prevede că legea stabilește normele și limitele moștenirii legale și testamentare, precum și drepturile statului asupra moștenitorilor (a se vedea Constituția Republicii Italiene, traducere A. Popescu, Ed. All Beck, București, 1998, p. 29).

cât și cea testamentară; de asemenea, apărarea acestuia în fața unor acte normative elaborate de autoritățile statului de natură a afecta într-un mod sau altul proprietatea privată. De altfel, în doctrina constituțională¹ se susține că există două mari laturi ale acestei protecții: în primul rând este avută în vedere aptitudinea generală și abstractă a oricărei persoane de a dobândi o moștenire, iar în al doilea rând dreptul la moștenire deja născut. Din economia textului constituțional privitor la dreptul la moștenire, rezultă intenția autorității constituante, legiuitoare de a lăsa să înțelegem că acest drept fundamental este exercitat și garantat potrivit unor reguli și proceduri pe care legea civilă le va reglementa. Această primă menire revine Codului civil, care în Cartea a IV-a, intitulată „Despre moșteniri și liberalități”, reglementează acest drept fundamental. Codul civil din 2009, pornind de la prevederile constituționale care uzitează termenul de moștenire, precum și de la faptul că acesta este un cuvânt tradițional românesc, a preferat ca în dispozițiile sale să folosească noțiunea de „moștenire” și nu de „succesiune”². Ea a fost definită de art. 953 Cod civil ca fiind transmisiunea patrimoniului unei persoane fizice decedate către una sau mai multe persoane în ființă³.

Termenul de moștenire mai desemnează și patrimoniul celui care lasă moștenirea, adică totalitatea drepturilor și obligațiilor care nu se sting odată cu moartea celui care lasă moștenirea, dar sunt transmisibile în temeiul normelor dreptului succesoral.

¹ I. Muraru, E. S. Tănăsescu, *Constituția României. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 472 și urm.

² Prima atestare a termenului „moștenire” datează din secolul al XVII-lea în 1688 (Biblia de la București), după întrebuintarea sub forma de moștenie de către Coresi: „a noastră să fie moștenia” (Cf. Tetraevanghelul tipărit de Coresi, Brașov, 1560–1561, ed. alcătuită de Florica Dumitrescu, București, EA, 1963, p. 96).

³ M. Eliescu, *Moștenirea și devoluțiunea ei în dreptul R.S.R.*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1966, p. 19–20; St.D. Cârpenaru, *Drept civil. Drepturile de creație intelectuală, Succesiunile*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1971, p. 153; Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, Ed. Actami, București, 1999, p. 6; E. Safta-Romano, *Dreptul de moștenire în România. Doctrină și jurisprudență*, vol. 1, Ed. Graphix, Iași, 1995, p. 24-26; J. Manoliu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Fundației Chemarea, Iași, 1995, p. 8; L. Stănculescu, *Drept civil. Contracte speciale. Succesiuni*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 352; D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român*, tom. III, partea a II-a, Atelierele Socec, 1912, p. 34.

Așadar, termenul de moștenire cuprinde întregul patrimoniu al defunctului¹, adică nu numai drepturile, dar și obligațiile lui, afară de cele exclusiv personale, care se sting odată cu moartea lui; astfel încât un moștenitor nu poate dobândi mai multe drepturi decât a avut autorul său, fiindcă nimeni nu poate transmite mai multe drepturi decât are el însuși² (*nemo plus juris ad alium transfere potest, quam ipse habet*).

1.2. Precizări terminologice

1.2.1. Noțiunea de succesiune

În legislația noastră este utilizată și noțiunea de „succesiune” ca sinonim al noțiunii de „moștenire”. Pe lângă accepțiunea restrânsă, aceea de sinonim al termenului de „moștenire”, termenul de „succesiune” are în dreptul civil și un alt înțeles, mai larg decât cel de „moștenire” sau „ereditate”. Astfel, potrivit celei de a doua accepțiuni, prin „succesiune” înțelegem orice transmisiune de drepturi de la o persoană la alta, fie prin acte între vii, fie pentru cauză de moarte.

Moștenirea, ereditatea sau succesiunea este transmiterea patrimoniului unui defunct către alte persoane.

Instituția moștenirii este intim legată de instituția proprietății.

Astfel, Glasson, celebrul profesor de la Facultatea de drept din Paris, afirma în lucrarea sa „*Elements du droit français considéré dans ses rapports avec le droit naturel de l'économie politique*”, cu referire

¹ Instanța de contencios european a reținut că domeniul succesiunilor și liberalităților între rude apropiate este intim legat de viața de familie. Aceasta nu cuprinde numai relații cu caracter social, moral sau cultural; ea înglobează, de asemenea, interese materiale, cum o demonstrează obligațiile alimentare existente între membrii unei familii și locul atribuit rezervei succesoriale în ordinea de drept intern a majorității statelor contractante. Iar dacă drepturile succesoriale nu se exercită, de regulă, decât la decesul lui *de cujus*, deci atunci când viața familială încetează în raport cu el, atunci înseamnă că nu se pot pune probleme legate de moștenire înaintea decesului (preluat din C. Bîrsan, *Convenția europeană a drepturilor omului, comentarii pe articole*, vol. I, *Drepturi și libertăți*, Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 645.

² D. Alexandresco, *Principiile dreptului civil român*, vol. II, Ed. Atelierele grafice Socec, Societate Anonimă, București, 1926, p. 18.

la moștenire, că „*succesiunea este de drept natural, economia politică considerând-o unul din cele mai energice stimulente la muncă [...], și a suprima dreptul de moștenire ar fi să suprimăm societatea [...], iar a suprima succesiunea ar fi să distrugem proprietatea, căci proprietatea vremelnică limitată la viața omului nu mai este proprietate*”.¹

După cum am arătat, termenul de moștenire desemnează și patrimoniul, care se transmite la moartea unei persoane fizice. În limba vorbită, de obicei, prin moștenire, se înțeleg doar anumite bunuri, care au rămas la moartea unei persoane fizice. Astfel, deseori putem auzi că cineva a primit „moștenire o casă sau o mașină” etc.

Din punct de vedere al legii, noțiunea de moștenire, în accepțiunea de patrimoniu, comportă un alt sens, aceasta desemnând întreaga masă succesorală – totalitatea drepturilor și obligațiilor patrimoniale ale celui care lasă moștenirea, și nu bunurile acestuia.

1.2.2. Noțiunea de masă succesorală

Masa succesorală o constituie ansamblul elementelor (bunuri și alte valori) care, făcând parte din patrimoniul defunctului, pot forma obiectul împărțelii moștenirii². Fac parte din masa succesorală acele drepturi și obligații patrimoniale pe care le-a avut cel care lasă moștenirea, în timpul vieții.

În masa succesorală sunt cuprinse numai acele drepturi și obligații care au un conținut economic (patrimonial); drepturile și obligațiile personale, nepatrimoniale, încetează la moartea celui care lasă moștenirea, fiind astfel netransmisibile³.

Masa succesorală este alcătuită din două părți, și anume:

- activul moștenirii care este compus din totalitatea drepturilor patrimoniale ale celui care lasă moștenirea. Din activul moștenirii fac parte

¹ Citat după Șt.D. Săndulescu, *Despre dreptul de succesiune*, București, Tipografia Speranța, 1905, p. 7–9.

² *Dicționar de drept procesual civil*, coordonator dr. M.N. Costin, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 300.

³ T.S., S. civ., dec. nr. 1347/1972, în Repertoriu de practică judiciară în materie civilă pe anii 1969–1975, p. 205, nr. 511; T.S., s. civ., dec. nr. 1629/1976 în Repertoriu... 1975–1980, p. 141; T.S., s. civ., dec. nr. 1539/1979, în CD, 1979, p. 124–125.

toate drepturile reale și de creanță, precum și bunurile la care acestea se referă, ale celui care lasă moștenirea;

- pasivul moștenirii care este o parte componentă a masei succesoriale și cuprinde obligațiile și sarcinile cu conținut economic ale moștenirii. Nu vor fi cuprinse în pasivul moștenirii obligațiile *intuitu personae*, care se sting odată cu încetarea din viață a celui care lasă moștenirea.

Din punct de vedere practic, determinarea exactă a masei succesoriale are o importanță deosebită pentru eventualii moștenitori, care sunt puși în situația de a opta între următoarele posibilități: să accepte moștenirea sau să renunțe la moștenire.

În perioada actuală, în sistemul economic al țării noastre, instituția moștenirii a devenit, fără nicio îndoială, consecința remarcabilă a trecerii la economia de piață, una din instituțiile fundamentale ale dreptului civil.

Se pare că succesiunea, nepercepută încă la momentul actual drept o problemă-axă a societății, altele fiind preocupările primordiale ale cetățenilor, își va vedea recunoscută în viitorul cel mai apropiat importanța de netăgăduit, iar întrebărilor cine, în ce mod și de ce patrimoniu dispune li se vor adăuga în curând întrebările cine și în ce mod va putea moșteni patrimoniul succesoral al defunctului.

1.2.3. Persoana care lasă moștenirea și persoanele care dobândesc moștenirea

Persoana care lasă moștenirea este persoana decedată sau declarată judecătorește moartă, al cărei patrimoniu se transmite pe calea moștenirii. Aceasta se mai numește și *de cuius*, prescurtare a formulei romane *is de cuius successione agitur*.

Cel care lasă moștenirea poate fi orice persoană fizică, indiferent de capacitatea de exercițiu a acesteia sau de cetățenie.

În cazul moștenirii testamentare cel care dispune de patrimoniul său prin testament se numește testator.

În temeiul legii, cei care primesc, în tot sau în parte, patrimoniul celui care a lăsat moștenirea se numesc moștenitori, succesori, erezi